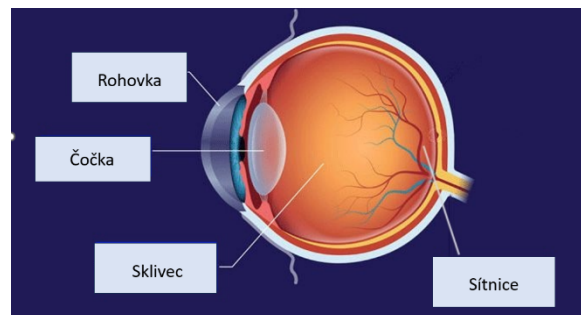


75. výročí první implantace nitrooční čočky a co dokáže oční chirurgie dnes?

Česká společnost refrakční a kataraktové chirurgie ČLS JEP (ČSRKCH) byla oficiálně založena v roce 1998. Na první pohled se jedná o společnost mladou, ve skutečnosti se ale její počátky datují do mnohem dřívější doby, protože vznikla na základech Implantologické sekce České oftalmologické společnosti ČLS JEP.

„Česká společnost refrakční a kataraktové chirurgie ČLS JEP sdružuje oční specialisty, kteří se zaměřují na problematiku tzv. předního segmentu oka, tedy na čočku, rohovku a duhovku, a řeší vrozené vady, zelený zákal či úrazy oka. Mimo nás chirurgů předního segmentu oka jsou ještě chirurgové zadního segmentu, kteří se specializují na výkony na sítnici a sklivci,“ uvedl u příležitosti tiskové konference konané 27. listopadu **prof. MUDr. Pavel Studený, Ph.D., MHA**, předseda ČSRKCH ČLS JEP a přednosta Oftalmologické kliniky 3. LF UK a FN Královské Vinohrady, Praha.

Chirurgie předního segmentu oka prošla za posledních dvacet let dynamickým vývojem, který nemá v ostatních medicínských oborech obdoby. Týká se to jak operací katarakty (tzv. šedého zákalu), tak refrakční chirurgie, která pomáhá pacientům korigovat dioptrické vady. Katarakta je onemocnění oka, při kterém dochází k zakalení čočky a následkem toho k poškození zraku. Zákal může být různě silný a většinou se vyvíjí postupně. Poruchu vidění proto postižený člověk většinou zaznamená až v pokročilejším stadiu onemocnění, popřípadě si teprve po úspěšné operaci uvědomí, jak špatně až dosud viděl.



Katarakta má různé příčiny vzniku. Tou nejčastější je vyšší věk, ale přispět k ní mohou i kouření či nadměrná konzumace alkoholu, některá systémová onemocnění (např. cukrovka), úrazy a onemocnění oka (např. uveitida či nitrooční záněty), dlouhodobé užívání kortikosteroidů či působení záření (rentgenového, radioaktivního i ultrafialového ze slunečního světla).

Za co vdčíme Siru Haroldu Ridleymu

Pokusy o operaci šedého zákalu sahají až do starověku. V průběhu staletí se zdokonalovaly operační techniky, jejichž společným principem bylo odstranění zakalené čočky bez náhrady – pacientovi se vrátil zrak, ale nikoli ostrost vidění.

Od první implantace umělé nitrooční čočky uplyne 29. listopadu 75 let. Její vynález je nerozlučně spjat s anglickým oftalmologem Sirem Nicholasem Haroldem Ridleyem. Během druhé světové války doktor Ridley ošetřoval piloty britského Královského letectva s poraněním očí. Tehdy si všiml, že když se jim do očí dostaly úlomky akrylového plastu z prostřelených kokpitů letadel, nevyvolalo to zánětlivou reakci. To ho později vedlo k myšlence používat umělé nitrooční čočky vyrobené ze stejného materiálu k léčbě šedého zákalu.

U nás provedl první implantaci umělé nitrooční čočky, mimochodem vyrobené českým optikem z polymethylmetakrylátu, běžně známého jako tzv. plexisklo, prof. MUDr. Jan Vanýsek, DrSc., v roce 1953. Bývalé Československo tak bylo po Velké Británii druhou evropskou zemí, kde byla umělá nitrooční čočka implantována pacientovi.

Operace katarakty dnes

Operace katarakty je dnes ve světě nejčastěji prováděným chirurgickým výkonem. Platí to i pro ČR, kde počet operací šedého zákalu vystoupal na současných cca 150 000 výkonů ročně. Od původních metod, které pro pacienty znamenaly dlouhé dny na nemocničním lůžku a také nutnost nošení silných brýlí korigujících ztrátu čočky, se podařilo přejít k metodám mnohem šetrnějším a zároveň efektivnějším. Jedná se o zákroky prováděné malým řezem bez nutnosti šití rány s následnou velmi rychlou rekonvalescencí. *„Podstatný pokrok zaznamenaly v posledních letech jak operační a přístrojové techniky, tak nové typy nitroočních čoček. To vše dovoluje pacientům podstoupit operaci šedého zákalu ambulantně a zotavit se po úspěšné operaci prakticky do druhého dne. Za tímto úspěchem samozřejmě nestojí jen špičkové technologie, ale především týmy zkušených a erudovaných očních chirurgů,“* uvedl **prof. Studený**.

Monofokální nitrooční čočky

Poskytují ostré vidění na jednu vzdálenost, obvykle do dálky, tzn. že na blízko pacienti potřebují brýle (tzv. emetropie). Nebo naopak nabízejí dobré vidění na blízko a na dálku pacient používá brýle (tzv. myopie). Umožňují vidění bez vedlejších optických fenoménů (např. odrazů světla) nebo snížení kontrastní citlivosti.

Multifokální nitrooční čočky

Díky optickým prstencům umožňují vidění na dálku, střed i blízko, pokud pacient nemá jinou oční vadu (např. astigmatismus), nepotřebuje brýle na dálku ani na blízko (a to ani když je v minulosti používal). Je nutno počítat s možnými optickými fenomény, především za snížených světelných podmínek, a s mírným snížením kontrastní citlivosti.

Torické nitrooční čočky

Inovativní nitrooční čočky, které jsou dostupné i českým pacientům. Řeší problém osob s astigmatismem neboli tzv. cylindrickou oční vadou, při které nemá rohovka pravidelný kulový tvar a její zakřivení má za následek nepřesné zaostření světla na sítnici. Tito pacienti mají i po implantaci jiných typů nitroočních oček výrazně horší vidění na dálku i blízko a jsou odkázáni na užívání brýlí. Torická čočka musí být přesně vypočítána na základě měření zakřivení rohovky, hodnoty a osy astigmatismu před operací a při výkonu je umístěna do správné osy s využitím digitálního navigačního systému.

Další typy nitroočních čoček

Čočky s rozšířeným ohniskem pro vidění na střední vzdálenost a větší písmena (na tzv. funkční blízko), přídatné čočky ke korekci zbytkové vady po předchozí implantaci, čočky určené k druhotné implantaci (pokud v oku chybí pouzdro čočky – fixují se na duhovku nebo na skléru), čočky přídatné k vlastní čočce pacienta ke korekci dioptrických vad.

„Každý z uvedených typů čoček má své specifické výhody a nevýhody a je vhodný pro různé typy pacientů. Výběr nitroočních čoček dnes umožňuje pacientům přizpůsobit vidění jejich potřebám a životnímu stylu,“ uvedla **MUDr. Andrea Janeková, FEBO**, sekretář výboru ČSKRCH ČLS JEP, která typy nitroočních čoček na tiskové konferenci prezentovala.

„Současný zdravotní systém v ČR je schopen poskytnout každému pacientovi s kataraktou velmi kvalitní nitrooční čočku hrazenou z veřejného zdravotního pojištění, která mu zajistí vidění bez brýlí na jednu vzdálenost, většinou na dálku. Ale vývoj jde stále kupředu a dnes jsme schopni nabízet pacientům i čočky, které je po implantaci zcela zbaví závislosti na brýlích, na dálku i na blízko, a v případě torických čoček řeší i astigmatismus. Jejich cena je však poměrně vysoká a ze zdravotního pojištění hrazeny nejsou – identická situace je ale i ve všech okolních zemích s rozvinutou ekonomikou. Asi není dnes na světě žádný stát, který by byl schopen všem pacientům

s kataraktou nejmodernější typy nitroočních čoček uhradit. Je tedy vhodné hledat nějaké přijatelné formy spoluúčasti," uvedl **prof. Studený**.

Dodal, že každý pacient s šedým zákallem by měl před operací s lékařem co nejpodrobněji hovořit o tom, jaký výsledek od výkonu očekává, jaké jsou jeho pracovní či osobní potřeby a preference. Podle toho mu může být individuálně a na míru jeho potřebám vybrán a doporučen optimální typ nitrooční čočky zaručující skutečně excelentní vidění na různé vzdálenosti.

Česká společnost refrakční a kataraktové chirurgie ČLS JEP

www.csrkch.cz

